

ПЕТРИКІВСЬКИЙ
РОЗПИС ОТРИМУЄ
ВІЗНАННЯ ЮНЕСКО

2

ЕКСПЕДИЦІЯ
«ВОГОНЬ ВОЛІ»:
ВІДГУК З... АВСТРАЛІЇ

3

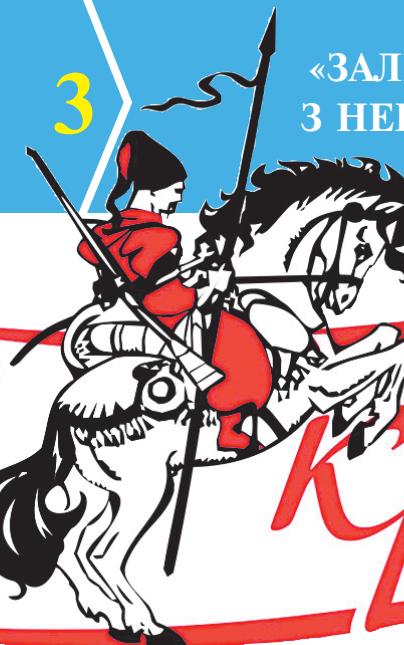
«ЗАЛІЗНИЧНИК»
з НЕРУБАЙ-ЛІСУ

6

Козацький Край

Козацькому роду нема переводу!

№13 (55)
30 вересня 2013 р.

Вернігора

обіцяв нащадкам козаків Європу...

Козак-лірник
Мусій Вернигора,
якого польські поети називали
«українським Нострадамусом», майже
три сотні років тому передбачив
зближення України
та європейських країн

Олег
ОСТРОВСЬКИЙ

**«Козацький
край»
і Вільне
козацтво
Холодного
Яру оголошують конкурс
на кращий проект
пам'ятника Чорному
Ворону**

27 вересня 1946 року Юрій Горліс-Горський, старшина 2-го Запорозького полку та полку Чорних запорожців Армії УНР, осавул 1-го куреня полку гайдамаків Холодного Яру і знаменитий письменник, загинув. Того дня він разом з Борисом Левицьким і Романом Паладічуком вийшов поїздом з Нового Ульма до Аугсбурга – на зустріч із керівником місцевого відділення англійської розвідки на псевдо Карл. Як розповідав пізніше Левицький, метою зустрічі було припинення “терору і безчинств” у таборі Нового Ульма. Коли зійшли з поїзда в Аугсбург, Горліс-Горський показав на джип з “американцями”, який чекав біля розваленої будівлі пошти. Він сів у джип і на обумовлене місце зустрічі зуверені не повернувся...

Версія обставин загибелі така: у армійському джипі сиділи перевдягнені у американську форму вбійці (наймовірніше, від самого Карла, який, як пізніше з'ясувалося, мав антиукраїнські погляди і за свідченням сучасників був подвійним агентом від радянського СМЕРШа). Сторож склали хутора Вейнбах на околиці Аугсбурга стверджував, що в останні дні вересня сюди привезли людину в американському джипі, яку потім довго мордували. У кімнаті, де це відбувалося, сторож знайшов ремінь, схожий за описом на той, що був на Горлісові в день, коли він зник.

Через декілька років до видавництва “Українських вістей” зайшов начальник кримінальної поліції, який заявив: у каналізації району Гаунштетен, біля бараків, де містилася радянська репатріаційна місія в Аугсбурзі, знайдено тіло людини. За всіма описами (татування, вставні зуби, зрист, одяг) це був Горліс-Горський. Тіло збереглося через те, що було занесене мулом. На запитання, де його поховали, поліцейський відповів: “Не знаю”...

“Козацький край” вже писав про це – торік, у такі ж як і нині осінні дні нам вдалося побувати в Аугсбургу, і навіть знайти місце, де 1946 року в останній день життя Горліса-Горського бачили його друзі по табору – письменник-войн стояв тоді між зруйнованою вибухом авіабомбою поштою і уцілілим до сьогодні фонтаном на привокзальній площі – на ньому, між старовинними зображеннями міфологічних персонажів і нині ще можна розглядіти сліди від осколків авіабомб... Шкода, що часу тоді було занадто мало і нам довелося терміново повертатися до Мюнхена, щоб приднатися до делегації журналістів з України.

Прагнення продовжити пошук інформації про останні дні автора легендарного «Холодного Яру» нікуди не поділося – пошуки інформації тривають.

Разом з тим, живі українці мають продовжувати справу тих, хто загинув, справу Горліса-Горського і всіх холодноярців... З'явилася ідея, як вшанувати всіх героїв Визвольної боротьби, як тих, про кого писав Юрій Горліс-Горський, так і тих, кого він не згадав. Редакція “Козацького краю” і Вільне козацтво Холодного Яру оголошують творчий конкурс на кращий пам'ятник Чорному Воронові – як збріному образу холодноярських отаманів і козаків, які полягли за Волю. Заявки на участь у конкурсі прийматимуться до Нового року, а в день Різдва 2014 року буде підбито остаточний підсумок. Переможці конкурсу визначатиме журі, до складу якого запрошені лауреати державної і народної Шевченківської премії Василь Шкляр, Володимир Недяк та Роман Коваль, а також заслужений художник України Микола Теліженко.

Пам'ятник за проектом-переможцем буде зведені до Пасхи – неподалік від тисячолітнього Дуба Залізняка у Холодному Яру, біля музеяно-етнографічного комплексу «Дикий хутір» та козацької церкви Петра Багатостражданого (Калнишевського).

Шануймося, українці,
бо ми того варті!..

НАРОДНИЙ РОЗПИС

із селища, заснованого Петром Калнишевським, набуває визнання ЮНЕСКО і допомагає “козацькому туризму”

Наприкінці цього року ЮНЕСКО вперше буде розглядати питання щодо надання статусу всесвітньої нематеріальної спадщини українському декоративно-орнаментальному народному малярству – Петриківському розпису. У грудні 2013 року Петриківський розпис на засіданні комітету ЮНЕСКО в Баку буде номіновано на набуття цього статусу.

У рамках міжнародного промо-туру Петриківського розпису проводиться серія виставок за кордоном. У березні 2013 року в бельгійському Брюсселі пройшов Тиждень Петриківського розпису. У червні 2013 року представлена найбільша виставка в штаб-квартирі ЮНЕСКО в Парижі. Крім того, ведуться переговори про проведення виставок у Китаї та Японії.

Відвідування Петриківки «вписується» у козацький маршрут, кажуть фахівці: саме селище, за легендами, було засноване останнім кошовим отаманом Петром Калнишевським. До того ж, в останні роки мало розкрученій район Петриківка «обріс» зеленими садибами, організованими у старовинних хатах, де родзинкою якраз і є тематика козацтва, розповідає координатор з питань туризму Центру зеленого туризму та народних ремесел Дніпропетровщини Наталя Коляда.

Туристів зустрічають козаки на конях, з хлібом-сіллю і пострілом з гармати. Після цього – екскурсія до зимівника, кінні розваги з вправами зі зброєю, частвування козацьким обідом

«Петриківський край є дуже важливим не тільки для регіону, а й для всієї України. Ще в 2007 році Центр зеленого туризму був створений перший туристичний маршрут Петриківським краєм «Козацький шлях». За цей час відбулося багато змін. Створювалися нові зелені садиби. Тільки в селі Гречаному вже є три хутори, які надають свої послуги туристам, і кожен із них неповторний. Це садиба «Козацька скарбниця», «Галушківка» та «Козацька Січ». Сама Петриківка

теж розвивається, там відтворений комплекс «Козацька сотня». Туристів зустрічають козаки на конях, з хлібом-сіллю і пострілом з гармати. Після цього – екскурсія до зимівника, кінні розваги з вправами зі зброєю, частвування козацьким обідом. Також ми дуже вдячні майстрям розпису, які працюють у самій Петриківці в Україні», – зазначає фахівець.

ВОЛОДИМИР В'ЯТРОВИЧ ПРЕЗЕНТУЄ У ЧЕРКАСАХ КНИГУ «ІСТОРІЯ З ГРИФОМ «СЕКРЕТНО»

8 жовтня у Черкасах історик Володимир В'ятрович, який відкриває документи радянських спецслужб, що раніше були таємними, презентує свою нову книгу «Історія з грифом “Секретно”. Українське ХХ століття».

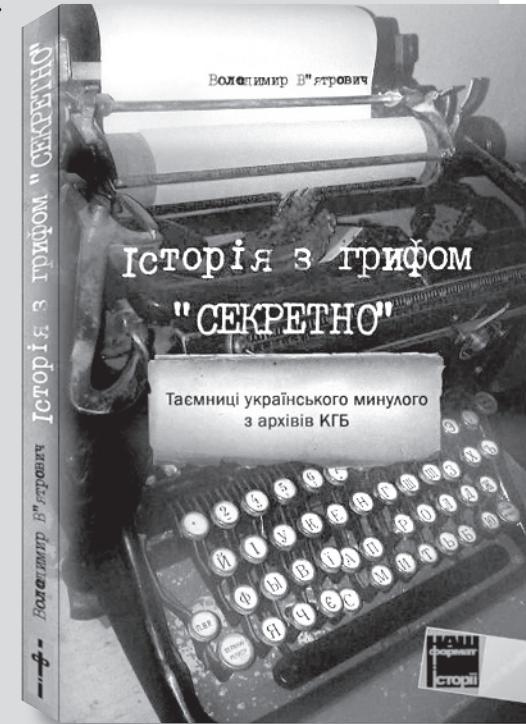
Чому зраджували і чи зраджували? Чому ставали героями і чи справді були ними? Радянський Союз розпався чи був зруйнований? Чому «всесільний КГБ» не втримав влади?

Відповіді на ці питання десятиліттями ховали під грифами «Секретно». Автор Володимир В'ятрович, який розсекретив архіви КГБ, розповідає про таємниці української історії:

- глобальні інформаційні війни ХХ століття;
- люди, які кидали виклик системі;
- щоденне життя таємних органів: фальсифікації, оперативні розробки, агентурні операції;
- механізми депортацій та нутроції тюремної системи;
- поразка переможців – СРСР проти УПА;
- справжні причини Чорнобильської катастрофи;
- агонія спецслужб в останні дні СРСР.

Історик оприлюднює раніше недоступні заведені «органами» справи та таємні звіти КГБ керівництву партії.

Презентація у Черкасах відбудеться 8 жовтня о 12:00 в конференц-залі приміщення на бульварі Шевченка, 266/1 – II поверх.

«МАРШ УКРАЇНСЬКИХ ВИШИВАНОК» ПРОЙШОВ ВОДНОЧАС У СЕМИ КРАЇНАХ СВІТУ

Канада, Молдова, Узбекистан, Румунія, Болгарія, Італія та Фінляндія стали свідками «Маршу українських вишиванок».

Організатором проекту виступив Світовий конгрес українських молодіжних організацій.

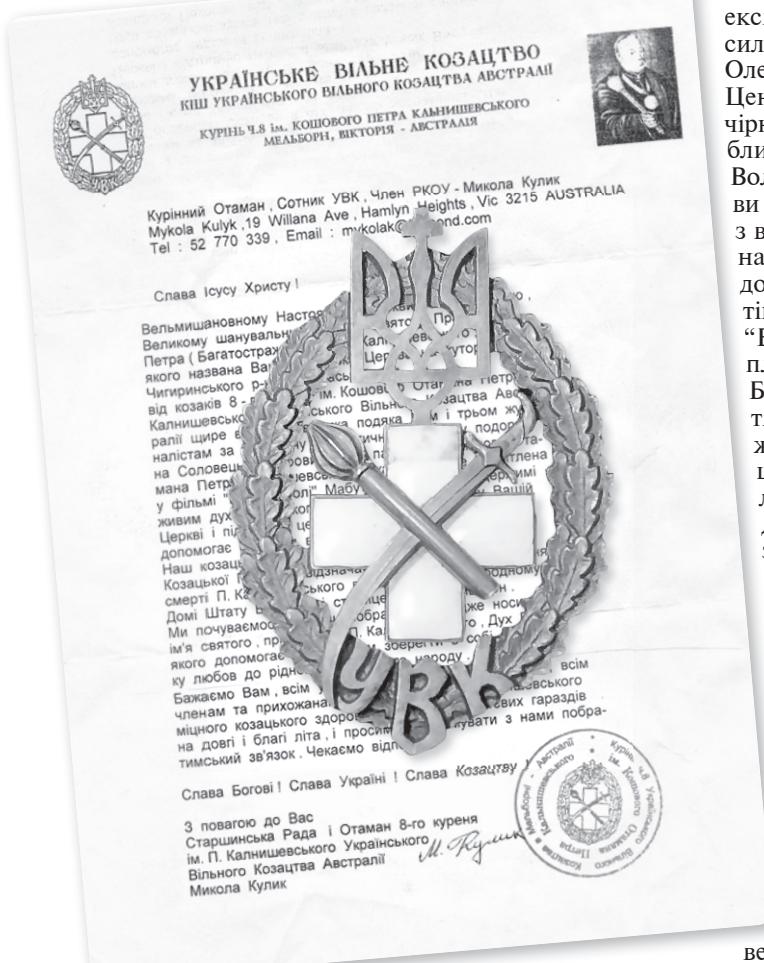
Українська молодь, яка проживає в цих семи країнах, пройшла маршем по центрах великих міст до українських пам'яток.

Це був перший парад, організований молоддю діаспори в національному українському одязі.

Ідея виникла в серпні цього року в Тернополі, коли там проходив Світовий конгрес українських молодіжних організацій.

Наступну подібну ходу планується організувати вже навесні, охопивши тепер вже близько 20 країн, де живе українська діаспора.

УЧАСНИКИ ЕКСПЕДИЦІЇ «ВОГОНЬ ВОЛІ» [З ХОЛОДНОГО ЯРУ НА СОЛОВКИ] ОТРИМАЛИ ЛИСТ-ПІДТРИМКУ З АВСТРАЛІЇ

З австралійського Мельбурна лист, відправлений ще напередодні Дня Незалежності України на адресу церкви Петра Багатостражданого (Калнишевського) у Холодному Яру та її настоятеля отця Василя Циріля дніми нарешті потрапив до учасників серпневої 2012 року

експедиції «Вогонь Волі». Нагадаємо: тоді отець Василь Циріль, головний редактор «Козацького краю» Олег Островський, головний редактор газети «Прес-Центр» Андрій Кравець та редактор видання «Вечірні Черкаси-Умань» Володимир Гамалия здолали близько 5,5 тисяч кілометрів – у автопробіг «Вогонь Волі» вирушили від холодноярської козацької церкви Петра Багатостражданого (Калнишевського) – з вогнем, запаленим біля ікони Святого. Побували на Хортиці, де славний Петро Калнишевський довгі роки був останнім Кошовим Отаманом. Потім – через Москву, де чорний прапор з написом «Воля України або смерть» разгорнули на Червоній площі, добралися на Соловецькі острови серед Білого моря, де у монастирі, перетвореному на тюрму, козацький кошовий провів останні роки життя у тяжкій неволі – з повеління московської цариці, за те, що занадто любив Волю... На Соловках учасники експедиції висадили паросток дуба – «сина» 700-літнього дуба з Хортиці. На зворотній дорозі побували ще й у Пустовійтівці на Сумщині, де Петро Калнишевський народився.

З експедиції до Холодного Яру повернулися із землею, набраною на Хортиці та Соловках і в Пустовійтівці – їх висипали на символічну могилу кошового, викладену каменями біля храму на честь козацького Святого. А в алтар церкви заклали камінь, який дістали із землі на Соловках у тому місці, де посадили дубок з України...

Після експедиції її учасники неодноразово отримували вітання від патріотів з усіх куточків України, з Польщі та Росії, а одного разу ще й з Ватикану – але все це було при особистих зустрічах, телефоном або електронною поштою. З Мельбурна ж лист надійшов у конверті, звичайною поштою – з підписом від руки із печаткою, – сааме так, як колись наші предки листи писали... Вразило те, що з далекої Австралії відгукнулися козаки 8-го куреня... імені Петра Калнишевського. Він входить до складу Українського Вільного Козацтва Австралії, а як відомо, організатор і натхненник експедиції «Вогонь Волі» Олег Остров-

ський, який буде церкву Петра Калнишевського, є ще й отаманом «Вільного Козацтва Холодного Яру». У листі, підписаному Отаманом 8-го куреня ім. П.Калнишевського Миколою Куликом від імені Старшинської Ради, у словах, звернених до настоятеля холодноярської церкви, зокрема йдеється наступне:

«Щире вітання і велика подяка Вам і трьом журналистам за здійснену патріотичну і героїчну подорож на Соловецькі острови в ім'я пам'яті незламного Отамана Петра Калнишевського, яка так добре висвітлена у фільмі «Вогонь Волі». Мабуть, всі ви були одержимі живим духом Великого Отамана, який живе у Вашій Церкві і підтримує цей козацький дух у всіх вас, та допомагає вершити великі діла.»

Наши козацький курінь у жовтні разом зі святом Козацької Покрови відзначатимемо 210-у річницю з Дня смерті П.Калнишевського в Українському Народному Домі Штату Вікторія зі столицею в м.Мельбурн. Ми почуваемося з Вами побратимами, адженосимо ім'я Святого, праведного П.Калнишевського, Дух волі якого допомагає і вам і нам зберегти в собі цю Велику любов до рідного краю і його народу. Бажаємо Вам, всім учасникам подорожі на Соловки, всім прихожанам Церкви ім. Петра Калнишевського міцного козацького здоров'я і всіляких життєвих гараздів на довгі і благі літа, і просимо підтримувати з нами побратимський зв'язок. Чекаємо відповіді.

Слава Богові! Слава Україні! Слава Козацтву!
З повагою до Вас Старшинська Рада і Отаман 8-го куреня ім. П.Калнишевського Українського Вільного Козацтва Австралії Микола Кулик».

Від «Козацького краю»: радо приймаємо щиру пропозицію побратимів-козаків з Австралії. Нинішня публікація – лише перший крок до нашої співпраці, адже «Козацький край» має статус Всеукраїнського видання, не обмежуючись Україною географічно – ми раді українцям в усьому світі, які навіть за тисячі кілометрів від рідної землі залишаються справжніми патріотами і хранителями козацьких традицій!

Петро ДОБРО

Українці викупили церкву Анни Ярославни поблизу Парижа

Українська єпархія святого Володимира в Парижі придбала церкву у Санлісі (45 км від Парижа) – поруч з абатством святого Венсана, яке заснували королева Франції, донька київського князя Ярослава Мудрого Анна у 1060 році.

Двері храму відкриються для усіх охочих 16 листопада. У цей день о 10:00 тут відслужать урочисту Архиєрейську Літургію. А 17 листопада українці зможуть взяти участь у поминальній Архиєрейській Літургії в Соборі Паризької Богоматері, щоб спільно помолитися за жертв Голодомору.

Церква в Санлісі буде носити ім'я страстотерпців Бориса і Гліба, – на-голосив єпарх Паризький. За його словами, те, що підписання документів про купівлю цієї церкви відбулося тепер, є дуже символічним – адже саме зараз вся прогресивна українська і світова громадськість сподівається на зближення України та Європейського союзу.

Церква була придбана за 203 тисячі євро на пожертви українців з України, Франції, Англії, Сполучених Штатів та Канади.

За попередніми підрахунками, на ремонт та облаштування потрібно 1,5 мільйона доларів США, адже церква вже майже століття не діяла як храм, а була в приватній власності. Ремонт розпочнеться наступного року.

«Церква є в тесаного каменю, в структурно дуже доброму стані. Вона має також великий підземелля, у яких є катакомби з римських часів, – за-

значив єпископ Борис Гудзяк. – Будівлю буде розділено на дві частини – каплицю та культурний центр, метою останнього буде представити Україну в контексті європейської історії і культури. Це символічно, адже саме Анна Ярославна стала першою з України, яка була зафіксована у європейській історії».

Проектом передбачено, що у приміщенні церкви діятимуть виставки та відбуватимуться різноманітні культурні заходи.

«Центр Анни Ярославни повинен стати для французів, українців Франції, українців в Україні і в діаспорі місцем, де в Європі шанують українську культуру і розвивають українсько-європейську співпрацю», – зазначають в УКУ.

Анна Ярославна, Anne de Kiev – (орієнтовно 1024 – пізніше 1075) – донька київського князя Ярослава Мудрого, дружина французького короля Генріха I Капета, королева Франції, маті майбутнього короля Філіппа I.

В історії залишилася як прабабця майже 30 французьких королів.

Анна славилася своєю освіченістю, культурою, мудростю та красою. Вона підписувала державні документи, відігравала важливу політичну роль у житті Франції, вела персональну переписку з Папою Римським, проводила активну доброчинну діяльність з церквою. Після смерті короля Анна Кіївська правила Францією до повноліття свого сина Філіппа I, після вступу

на престіл сина продовжувала вести активну діяльність як королева-маті.

Як шлюбний посаг Анна привезла з собою з Києва до Франції Євангеліє – ілюстрований рукопис стародавнього слов'янського походження. Згодом воно стало частиною музею Реймського Собору і отримало назву «Реймського Євангелія».

Багато французьких королів, серед яких і Людовик XIV, складали присягу на цюму Євангеліє. За багатьма історичними джерелами воно є одним з найстаріших прикладів української писемності, що збереглося до наших днів.

Анна провела більшість свого життя у Санлісі, який був столицею і резиденцією французьких королів. У 1060 році королева Анна Кіївська заснувала абатство Святого Венсана у Санлісі – як подяку за сина Філіппа. Абатство збереглося досьогодні і стало приватним католицьким коледжем.

Протягом тисячі років французи зберігали пам'ять про українську княжню та свою королеву: на її честь у Санлісі протягом багатьох століть

ЦЕРКВА АННИ КІЇВСЬКОЇ І ПАМ'ЯТНИК ЇЙ У ФРАНЦІЇ

влаштовували щорічний обід для відвідувачів.

Особистість Анни досліджували історики, спочатку у Франції, а згодом і в Україні. Про неї написано кілька історичних досліджень, романів і зняті кінофільми. Нащадки французьких королів вважають себе родичами Анни Ярославни.

При вході в абатство стоїть перший пам'ятник Анні Ярославні, встановлений у 1905 році. Новий пам'ятник Анні Кіївській було відкрито у 2005 році. У 2010 році іменем Анни названо школу в Санлісі.

**Підготував
Ігор АРТЕМЕНКО**

Мусій Вернигора обіцяє Україні й Польщі добре спільне майбутнє

Андрій КРАВЕЦЬ

«Господь Бог тримає Україну під своєю опікою... Україна зазнає ще щастя, ще настануть для неї часи, коли стануться велики речі. Сказав би я про них, але боюся, щоб Дніпро не повиходив з берегів своїх...» Слова ці, сказані старим козаком-лірником Мусієм Вернигорою, записав наприкінці 1760-х років староста містечка Корсунь, яке нині відноситься до Черкащини — Нікодем Суходольський. Він же зафіксував і решту пророцтв колишнього запорожця, який мав дар передбачати майбутнє і був названий сучасниками «українським Нострадаломусом»...

Профідцем козак-лірник став після страшної трагедії...

Згідно переказів, народився Мусій Вернигора рівно 340 років тому, 1673-го — в селі Македоні (сучасного Миронівського району Київщини). Молодим хлопцем подався на Запорозьку Січ. Бився проти турків, татар і московитів, певний час був у турецькому полоні в Константинополі. Серед козаків здобув великий авторитет — слава про нього докотилася навіть до російського Петербурга. Народні легенди розповідають, що коли Вернигора відправлявся з підросійського Путівля на українське Правобережжя, де розпочинався антипольський гайдамацький рух, цариця Катерина сподівалася на те, що Мусій стане агентом інтересів Московії у різанині, яка от-та мала розпочатися. Натомість, Вернигора розгледів у братовбивчій війні пропраця як для поляків, так і для українців — від Коліївщини мали виграти лише московити... Він підтримав Барську конфедерацію — рух польської шляхи проти вімшання Москви у внутрішній устрій державного об'єднання українців, поляків і літовців — Речі Посполитої. Вернигора намагався переконати гайдамаків припинити кровопролиття, їздив на переговори з кошовим Запорозької Січі і з кримським ханом — щоб ті підтримали конфедератів у протистоянні з Москвою.

Ніхто не знає, як сталася найстрашніша драма у його житті — кажуть, Вернигора вбив своїй матір і брата. Жахливий випадок відкрив у ньому дар проридця: у стані афек-

ту Вернигора розповідав про завтрашній день Польщі, України, Росії і Європи, потім впадав в апатію і подовгу спав...

Він перебрався до Корсуня, де на березі річки Росі подовгу грав на лірі, з сумом і болем багато говорив про минуле України й Польщі, а ще більше і вже з оптимізмом — про інше майбутнє у новій Європі. Після снів, глибоких і спокійних або ж коротких і тривожних, знову із запалом говорив про те, що очікує цілі держави, інші армії й народи. Корсунський староста Нікодем Суходольський намагався постійно бути поруч зі старим козаком — записував, намагаючись не пропустити жодне зі слів, у які вірив, як у пророцтво. Во ще за життя Вернигори ряд його видін збулися. Зокрема, відомий випадок, коли корсунський мірошник хотів поставити новий млин на скелях Росі, але передумав, бо Вернигора не радив. «Навіщо ставити млин там, де буде чудовий палац, куди чужі царі і королі приїздитимуть, щоб помилуватися нашим краєм?» — запитав провидець у мірошника і той відмовився від свого задуму.

Проішло леді більше 10 років і на місці, де мірошник хотів ставити млин, племінник останнього польського короля князь Станіслав Понятовський справді звів надзвичайно красивий палац. Збудував його саме в Корсуні, де зовсім недавно відгугна Коліївщина, щоб показати — він довіряє українцям. До палацу Корсуня, як і передбачав Вернигора, дійсно приїздили монарші персони з Польщі, Росії, Австрії...

В часі між 1769-1770 роками Мусія Вернигори, якому виповнилося 96 років, не стало. Похвали козака-лірника, як він і заповідав, на березі Росі у Корсуні. Ховаючи старого, корсунці дивувалися — мовляв, як той, хто передбачав долі цілих держав, не зміг передбачити власну долю, адже казав, що у нього могили не буде... Певний час до могили їздили паломники з усіх куточків України — особливо багато під час російсько-турецької війни 1806-1812 р.р., яку Вернигора передбачив і детально описав. Та однієї весни повінь переповнила Росі талою водою, яка забрала з собою і козацьке поховання — справдилось і це пророцтво Вернигори...

**Вернигора — про Україну:
«Нація здобуде роль у Європі...»**

Серед головних пророцтв Лірника — загибелі Польщі як держави, а потім її відродження, Велика французька революція і війни Наполеона та пророцтво про кращий день для вільної України. У тих пророцтвах — безліч деталей, які вражают точністю передбачень. Провидець казав, що навіть напередодні втрати волі поляки, об'єднавшись, зможуть завдати поразок своєму головному ворогові — Росії. Назвав навіть місця, де це станеться — Батіг, Старокостянтинів і яр Гончариха. Так і сталося — ополченці Казимира Пулавського розбили там удвічі більше регулярне російське

військо. Едина відмінність від пророцтва — Гончарихо не яр, а село називалося біля Старокостянтинова. Ще Вернигора казав, що Польшу тричі поспіль «розберуть на три частини» — і спочатку у 1772, а потім у 1792 та 1795 роках Польшу тричі розірвали між собою згідно таємної угоди три держави: Росія, Австрія та Прусія». До останнього договору про поділ, підписаного в Санкт-Петербурзі, було додано таємний протокол: «З огляду на необхідність усунути геть усе, що може оживити пам'ять про існування Польського королівства... високі договірні сторони погодились... ніколи не вводити до своїх титулів назив або навіть вказівку на назив Польського королівства, що має залишитися придущеним віднині на віки вічні». Королі Австрії і Прусії домовленості дотрималися, а московському царю зробити це завадила традиційна азіатська хваливутість. Тому перед тим, як злетіти з трону, останній цар Росії мав бундючний титул: «Божиею поспешествующею милостию, Мы, ☐☐, Император и Самодержец Всероссийский, Московский, Киевский, Владимирский, Новгородский; Царь Казанский, Царь Астраханский, Царь Польский, Царь Сибирский, Царь Херсониса Тавріческого, Царь Грузинский; Государь Псковский и Великий Князь Смоленский, Литовский, Волынский, Подольский и Фінляндский; Князь Эстляндский, Лифляндский, Курляндский и Семигальский, Самогітский, Белостокский, Корельський, Тверский, Югорский, Пермский, Вятский, Болгарский и інших; Государь и Великий Князь Новагорода низовская земля, Черниговский, Рязанский, Полotsкий, Ростовский, Ярославский, Белозерский, Удорский, Обдорский, Кондийский, Витебский, Мстиславский и вся северная страна Повелитель; и Государь Иверский, Карталинська и Кабардинська земли и області Арменськія; Чerkasskis и Горских Князей и інших Наследний Государь и Обладатель; Государь Туркестанский; Наследник Норвежский, Герцог Шлезвиг-Гольстінський, Стормарнський, Дитмарсенський и Ольденбургський и прочая, и прочая, и прочая». «Самодержец і прочая-прочая» у жовтні 1917 року позувся свого титulu. Натомість Юзефа Пілсудського, лідера молодої Польщі, яка зуміла вистояти проти більшовицької навали, поляки прозвали «Вернигорою Бельведерським». Це звільнення Польши з-під московського іга Вернигора теж передбачив. У його пророцтві було сказано: «Прилучиться до Польщі турок і англієць, підуть через Київ, завалюючи Дніпро московським трупом... Польський край постане у давніх кордонах завдяки туркам і англійцям». Дослідники кажуть: перемогу Пілсудського завдяки допомозі Антанти, а головно — Франції і Англії, Вернигора передбачив точно, але це пророцтво, опубліковане у 1830-х роках у Лейпцизі, було відредаговане видавцем, якому видалося дивним, що Франція після нишівної поразки 1814 року ще зможе колись впли-

вати на майбутнє Європи — тож і замінив у пророцтві слово «французи» на «турки»... До речі, і Французьку революцію, і війни Наполеона, і його поразку та заслання Вернигора передбачив надзвичайно точно: «У великій частині світу буде війна, потому посунеться силач Заходу й на чолі народів піде на Схід і Смоленськ здобуде, але в кінці буде скінений із вершка могутності й буде вигнаний на острів...» З пророцтв на більш пізній час

— в ста -
новлен -
ня ко -
му -

**ВІШІЙ
ВЕРНИГОРА
ОБІЦЯВ: ОДВІЧНЕ ПРАГНЕННЯ
УКРАЇНЦІВ ДО ВОЛІ Й ЩАСТЯ
НАШОГО КРАЮ ЗРЕШТОЮ
УВІНЧАЄТЬСЯ УСПІХОМ!**

істичного правління у багатьох країнах: «У значній частині світу відміниться Богослужіння, настануть нові уряди, старі зміниться або впадуть...»

Найголовніше ж для нас пророцтво Вернигори про Україну починається словами: «Нація здобуде роль у Європі...». Вішун каже про спільне духовне відродження поляків та українців в об'єднанні народів Європи. Далі пояснюється, коли це трапиться: «Wiosna roku pieprzystego, ktory w liczbi piec sie siedmije...» — «Навесні непарного року, сума цифр якого рівна п'яти». Таким роком може

в Європі...

Прозваний «українським Нострадамусом»
козак-лірник свої передбачення робив
у облюбованому ним Корсуні

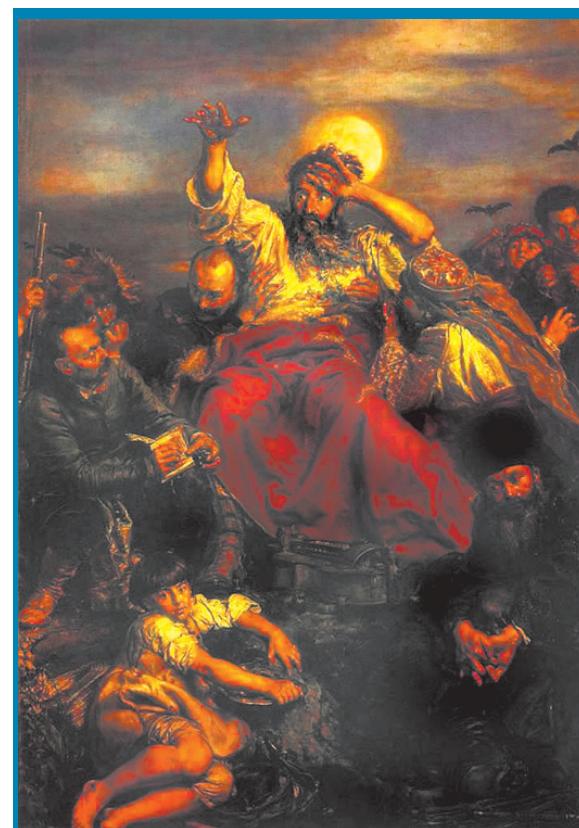
стати 2021-... Після угоди України з ЄС про асоціацію у 2013 році чому б і не сподіватися, що через 8 років, 2021-го остаточно увійдемо до Євросоюзу?

Ще одна цікава деталь: це пророцтво Вернигори було зафіксоване 1830 року у найповнішому переліку передбачень, зібраних з письмових джерел та усних народних переказів Йоахимом Лелевелем — польським істориком, одним із організа-

сильно двох геніїв поезії — поляка Адама Міцкевича і українця Тараса Шевченка. Першим же літературно оформив народні думи про Вернигору письменник, етнограф і священик Еразм Ізопольський, який походив з давнього уманського козацького роду. У рідній Ізопольському Умані певний час жив і навчався й автор твору «Вернигора» Северин Гощинський, літератор, який прославився завдяки поетичній повісті «Канівський замок». Великий польський поет і драматург Юліуш Словацький (теж закочаний в Умань, принаймні у її «Софіївку!») змальовував Вернигору у трохи різних творах. Станіслав Виспянський вивів образ славетного козака-провидця у своїй легендарній метафоричній драмі «Весілля». Що цікаво — кожен з цих польських класиків навіть описуючи Коліївщину, змальовував козацтво й український народ з повагою і шанобою — я братів.

Просто благовійно ставився до Вернигори і Міхал Чайковський. У жилах польського шляхтича текла й козацька кров. Один його дід бився під запорозькими знаменами пліч-о-пліч з Петром Калнишевським, а коли 1775 року російські війська прийшли руйнувати Січ, став одним з небагатьох, хто не виконав наказ нечинити спротив і з шаблею в руках поліг в бою проти московитів. А інший дід, овруцький старшина війська польського, був товаришем того самого Мусія Вернигори... Тож не дивно, що коли письменникового дядька, Михайла Глембоцького відправили на проведення судів над гайдамаками після придушення Коліївщини, він тихцем відправляв полонених десятками на волю... Пізніше Глембоцький прославився у боях на боці французького війська проти Москви, був поранений у Бородинській битві, а під Березино урятував від полону самого Наполеона. Від дядька Міхал Чайковський перейняв повагу до козацтва. Навіть змальовуючи Уманську різанину, з розумінням пише про вибух гайдамацького спротиву, хоч і не оправдує його: «І мурала кусає, якщо їй досаждають, а що ж людина, та ще така як Гonta? Пани наварили того пива, а люд Божий мав його випити — і п'є, та ніяк не вил'є...» Після участі у польському повстанні 1831 року Чайковський емігрував до Франції, де став письменником і журналістом, зокрема пише історичну повість «Вернигора, український пророк». Є підстави вважати, що саме Чайковському належить авторство програмового твору Кирило-Мефодіївського братства, до якого належав Тарас Шевченко — «Закон Божий, або Книга Буття українського народу».

У жовтні 1853 року Міхал Чайковський завершує формування «Полку козаків оттоманських», організованого за взірцем запорожців (і навіть зі справжніми старшинними запорозькими знаменами) — і виступає з ним проти Москвії. Вважається, що перу Чайковського належить і відозва до українських козаків Кубані, у якій, зо-

ХУДОЖНИК ЯН МАТЕЙКО ПОТРАТИВ ДЕСЯТОК РОКІВ, ЩОБ ЗОБРАЗИТИ МІТЬ, КОЛИ МУСІЙ ВЕРНИГОРА У КОРСУНІ ПРОГОЛОШУВАВ ЧЕРГОВЕ ПРОРОЦТВО...

крема, були слова: «В ім'я Святого Бога, Волі і Слави Козацької! Чорноморці, славні козаки, кров з крові, кістка з кістки Старого Запорожжя, рідні брати! Чи ж ви забули наш Дніпро, стару Січ, православний Київ... чи ж вам як собакам московському царю довіку служити? Весь світ — французи, італійці, німці, слов'яни, всі народи Заходу стали вільними... Бусурман Царгородський — і той дав волю народам царства свого. Єдиний цар московський хоче над рабами панувати і християнські народи в Сибір гнати... Нумо, панове молодці, корней сідлати та до шаблі й списа братися! Старшину, котра з вами піде — пошануйте, як батьків. А ту, котра запродалася московським царям — женіт як собак поганих! І біжіть в поміч Польщі, в поміч Україні. Нехай цим справдяться слова Вернигори: козаки і ляхи побратайтесь, як рідні братя... і Святий Бог даст нам славу, волю і щастя по вік віків!»

Дух Вернигори досі живий...

У різні часи на землю Черкащини, де виголошував свої пророцтва Вернигора, знову поверталось його ім'я.

Псевдо «Вернигора» взяв собі 1918 року Михайло Дорошенко, підхорунжий повстанського загону отамана Хмарі —

пізніше, на еміграції у США Михайло став автором книги «Стежками Холодноярськими» з безцінними спогадами. Уродженець Яблунівки нинішнього Смілянського району Черкащини Валентин Отomanовський був засновником «Братства самостійників», депутатом Української Центральної Ради і учасником легендарного бою під Крутами. А ще — засновником видавництва «Вернигора». Платки, географічні карти і книги видавництва «Вернигора» мали емблему, яка поєднувала дзвін, шолом і свічку, символізуючи пробудження національної ідеї, її захист та просвіту для народу. Видавництво «Вернигора» було створене ще 1916 року в Петрограді — вже тоді книги друкувалися з гаслом на першій сторінці: «До Самостійної України!»; в часи УНР українське книговидання «Вернигора» продовжило роботу в Києві, а після поразки Визвольних змагань — на еміграції у Відні та Мюнхені. За 32 роки діяльності видавництва «Вернигора» зроблено дуже багато для пропагування ідей Незалежності України та її зближення з Європою...

Є в Черкасах вулиця Вернигора. Рівно 70 років тому, у листопаді 1943 року живим факелом згорів у бою в центрі міста екіпаж самохідки, який перед цим спалив п'ять есесівських танків. Командував геройським екіпажем лейтенант Петро Вернигора — був він родом з Таращі Київської області, яка зовсім поруч з Македонами, де народився Мусій Вернигора. Якось так вже повелось: усі Вернигори не люблять, коли крای козацький хтось прагне поневолити...

Десяток років потратив у XIX столітті видатний польський художник Ян Матейко на малювання картини, яку називали спочатку «Лірником», потім «Пророцтвом українського лірника» і зрештою просто — «Вернигора». У центрі картини — легендарний провидець з руками, здійнятими до неба з місяцем на ньому. Лірника підтримують жінка-українка і козак, зліва — корсунський староста Суходольський, який записує пророцтва, а за спину у нього — гайдамака і двоє молодих українців, яких стримує стара жінка. На передньому плані — православний священик і мандруючий хlopчина з іконою католицької Ченстоховської Божої Матері — як символ того, що в українців і поляків — спільне майбутнє. Мине понад два століття — і це зображення «українського Нострадамуса» з Корсуня раптово розмістить на незвичної квадратній формі 5-доларовій монеті 2009 року екзотична держава Острови Кука. Монета зроблена зі срібла 925 проби, а місяць — зі справжньої дорогоцінної перліни...

торів польського Листопадового повстання. Лелевель довгий час був професором Віленського університету, причому викладав у самого Адама Міцкевича. А тепер у тому ж Вільнюсі, у листопаді 2013

року має відбутися саміт, який повинен вирішити долю євроінтеграції України... Саме у записах Лелевеля з пророцтвами Вернигори ознайомився Тарас Шевченко. З яких саме джерел про них знову Іван Котляревський — невідомо, проте у своїй безсмертній «Енеїді» він теж згадує Мусія Вернигору...

Місток до дружби поляків з українцями

Минуть століття, а полум'яні слова Мусія Вернигори надихатимуть однаково

Передплатний індекс «Козацького краю»: 89155
Вартість передплати:
* на 1 рік - 126 грн. 50 коп.
* на 6 місяців - 63 грн. 25 коп.

З повагою директор музейно-етнографічного комплексу «Дикий Хутір» ЛЕСЯ ОСТРОВСЬКА

ОТАМАН-РУБАКА ГОЛИК-ЗАЛІЗЯК або ж... “залізничник з Нерубай-лісу”

Мефодій Фокович Голик народився у квітні 1897 р. в с. Єлисаветградці Херсонської губернії. Батько – з кріпаків, мама – козацького роду. Мефодій мав восьмеро братів. З семи-восьми років – вже був робітником на залізниці, де служив до грудня 1918 р. – коли, як залізничник, був мобілізований до Армії УНР.

З 15 грудня 1918 р. служив у Києві в 1 запасному полку 9-ї залізничної дивізії – рядовим, бунчужним, а згодом хорунжим.

Восени 1919 р. Голик лікувався від тифу у шпиталі, після чого, 15 жовтня його звільнено від військової служби за хворобою.

Де був наступні півтора місяці – невідомо, швидше за все відступав з Армією УНР і, врешті, опинився за Збручем. Але довго залишатися в таборах для інтернованих активному українцеві було неможливо, і, лише зачуши вістку про формування Армії Омеляновичем-Павленком, Голик вступає до її лав. Був у дивізії Юрка Тютюнника. Під час Зимового Походу, в Умані повернувся тиф і Мефодій Голик змушеній був залишити Дивізію, яка помандрувала далі. Лікувався до 10 січня 1920 року, а потім повернувся додому, де “потрапив під переслідування з боку Коцура, Шостака і Богдана (анахіста)”.

“Під час обшуку, – згадував Мефодій Голик, – знайшли Політичні Українські книжки. З того часу почали переслідувати мене як українця. Я втік до лісу... почав формувати загін і з'явився з іншими загонами, які вже були на той час зформовані, наприклад, Хмари, Штуля, Холодним Яром та іншими і почали... операції під Прапором Жовто-Блакитним Української Народної Республіки”.

Отож, Мефодій Голик продовжив свій Зимовий похід – вже як отаман Залізняк. Тернистий повстанський шлях отамана розпочався у лютому 1920 р. у Нерубай-лісі в загоні Чорноліського полковника Пилипа Хмари. Залізняк отримав від нього завдання творити сільські та волосні повстанськими та загонами. Те й робив, зокрема, сформував окремий загін в 10 багнетів, який незабаром з'єднався із загоном Хмари.

Діяв на Єлисаветщині. Вже на кінець березня загін Залізняка нараховував 700 піших козаків. Тримав зв’язок з Холодним Яром. Голик-Залізняк оперував в районі Чорного лісу, лісу Чути, Мотронинського монастиря, лісу Нерубай, в Холодному Яру та Кам’янському лісі. Потім його загін влився до складу 1-го Чорноліського гайдамацького полку, а сам Залізняк, залізничник за професією, очолив полкову технічну сотню.

Під час Знам’янського повстання Залізняк організував загін до трьох тисяч осіб переважно з селян Єлисаветградців. У вересні 1920 р. загін, фактично полк, влився до Степової дивізії, і разом з нею гromив більшовиків в Олександрійському повіті.

Окрім вже згадуваних ватажків,

Залізняк підтримував організаційні зв’язки з отаманами Мамаєм-Щирецю, Івановим, Лютим, Бондаруком, Нагірним, Кващею, Чорним Вороном (Білоусом).

Після того, як Степова дивізія відійшла з Холодного Яру на Катеринославщину, Залізняк залишився з Хмарою – був у нього сотником, керував пішою сотнею.

Потім знову діяв самостійно: в Холодному Яру, в лісі Нерубай, Чутянському та Чорному лісах. На якийсь час об’єднався з загоном Кібця в 65 шабель, в якому були отамани Терещенко і Клепач. Разом із Завгороднім вирішили пробиватися за кордон. Об’єднаний загін в 150 шабель очолив Терещенко.

Обрали шлях на Лебедин. Коло Ново-Миргорода зустрілися з 222 полком. Повернули на Умань і, не

лика-Залізняка поранено в бою під Нижчими Верешаками. Загін тимчасово очолив латиш Фідрикс (Фридрикс?), який перед тим перейшов до них з Красної армії. Через два дні після цього загін розійшовся – хоч і мав новий командир високі бойові характеристики, але цього, як виявилося, було недостатньо. Коли через півтора місяця Голик став на ноги, загін – 45 кінних – знову зібраався.

Потім безперервні бої з 25 кавалерійським полком і 222 піхотним полком, яким було доручено знищити “банду” Залізняка.

В серпні 1921 р. Залізняк б’є ворога в північних околицях Знам’янки, після рейдів ховаючись у Чорному та Чутянському лісах.

11 серпня його загін силою в 70 кавалеристів в Чигиринському повіті з’єднується із відділами Завго-

вали советських активістів, нападали на невеликі загони красноармійців...

В березні 1922 р. хату в с. Нерубайка, де перебував отаман, оточили 30 червоноармійців. Убивши їх командира, Голику вдалося скочити в Нерубай.

Незабаром ситуація повторилася: хату, де відпочивав Залізняк з двома козаками, оточив відділ в 180 красноармійців. Бій продовжувався 4 години – до сутинок. Червоні підпалили хату – один козак вискочив, щоб прорватися, і був вбитий. А Голику знову поталіло: він розібрав дах, вискочив в садок і “ушел в лес”. Поміщило й іншому козакові.

Наприкінці березня Мефодій мав вже 20 багнетів. Щоб забезпечити себе продуктами харчування, зупинили потяг: добули 350 пудів жита.

У травні 1922 р. Залізняк публічно зневажив “міцну” совєтську владу: серед білого дня навідався на ст. Цибулево, де перевірив у совєтських працівників документи, сів на службовий потяг і проїхав до Нерубай-лісу. Як господар становища, Залізняк відпустив поїзд.

Наприкінці травня на перегоні Цибулеве-Фундукліївка знову зупинили потяг – тут же делікатності було менше... На початку червня – знову зупинили потяг, здобули жито, яке відвезли до лісу. Але поки вони випасали коней, міліція з с. Михайлівки, яка стежила за ними, забрала жито. Розсердившись, козаки вдень поїхали у Михайлівку, розігнали міліцію, повернули жито.

В один з червневих днів Залізняк з сіома козаками – знову вдень – поїхав на ст. Трепівку, зайдов до касира, забрав 125.000.000 крб. Касир попрохав розписку, Залізняк ввічливо залишив її.

Ще один документ – від 21 серпня 1922 року – свідчить, що 16 серпня загін Завгороднього-Залізняка чи сельністю 20 шабель та 45 багнетів (при 3-х кулеметах) о 7 год. ранку 16 серпня атачав 2 взвод 2 ескадрону 25 кавалерійського полку, а інший підрозділ повстанців силою в 30 шабель налетів на ст. Хирівку. “В результаті со 2 ввода убито 3 человека, ранено 3 человека и убито 6 лошадей, потерян один пулепет Льюїса”.

Залізняк партізанив до осені 1922 року. Тільки арешт зупинив несхібну шаблю отамана – Мефодій Голик-Залізняк був заарештований разом з іншими визначними повстанцями в ніч на 29 вересня 1922 р. у Звенигородці на інспірованій чекістами “нараді отаманів”.

Разом з побратимами, теж за судженнями до смерті, 9 лютого 1923 р. Голик-Залізняк спробував щастя в бою. І під час повстання в Лук’янівській в’язниці м. Києва загинув смертью героя...

**З книги
Романа КОВАЛЯ «Отамани
Гайдамацького краю»**

доїжджуючи 25 км., рушили назад. Їх весь час – аж до Нерубайського лісу – переслідував кавалерійський полк. В Мотриному лісі вирішили роз’єднатися: Клепач і Терещенко повернули на Херсонщину, Завгородній з 35 козаками поїхав в район Златополя, Голик зі своїми козаками рушив в Нерубай, Хмара залишився з найближчими.

На кінець 1920 р. загін Залізняка, як стверджує “Советская военная энциклопедия”, становив 500 бійців. Перед Новим 1921 роком Голик розпустив відділ і з двома побратимами перезимував у лісі.

У березні 1921 р. козаки почали сходитися. На Мотронинській дачі загін Залізняка з’єднався з Хмарою, який мав двадцять п’ять кавалеристів.

У с. Бовтиші в квітні 1921 р. витримали бій з Єлисаветградською повітовою ЧК. Після годинного бою чекісти відступили. В районі Кам’янки партизани захопили 40 коней, яких у степу випасали двоє червоноармійців. “Приїхавши до Холодного Яру, ми на забраних конях посадили козаків і таким чином збільшили свій загін до 65 шабель”.

Наприкінці червня 1921 р. Го-

роднього та Орла. “Объединенной бандой, – писав ворог, – командует Железняк (Голик): его помощники – Орел и Мамай. Общая численность объединенной банды – 200 человек с 3 пулеметами и якобы с одним горним орудием”.

У серпні-вересні загін Залізняка становив 20 шабель і 30 багнетів. Згодом до них приєднався відділ Архипа Бондаренка (10 шабель і 10 багнетів) і 10 будьонівців з 2 “Люсами”, а згодом і Завгородній. Здійснили рейд на Херсонщину в район Бобринця, де оперували місяць. Повернулися у Нерубай.

Напередодні зими Залізняк частково демобілізував загін. У грудні 1921 р. вже остаточно “розійшлись на зимові квартири”. Залізняк лишив ядро повстанців, які – зі зрозумілих причин – не могли перебути зими у селі чи на хуторі.

25 лютого з Олександрійського повіту загін Залізняка пересунувся на Чигиринщину і у березні об’єднався із загонами отаманів Завгороднього та Гупала.

Повстанці зупиняли більшовицькі поїзди, нищили “продмаршрути” та советські установи у селах, виловлюю-

Покрова Пресвятої Богородиці: свято захисту християн, свято українського козацтва

Свято Покрови має давню історію. Будь-який опис подій, що складає головний зміст свята (а треба сказати, що різні джерела розповідають про неї з деякими відмінностями) пов'язані із Константинополем та з іменами преподобного Андрія Юрідивого і його учня Епіфанія. Початок Х ст. в історії Візантії позначений нападами ворогів на країну. У 903 р. під час облоги Константинополя міщани молилися у Влахернській церкві, благаючи заступництва Богоматері перед лицем страшної неминучої небезпеки. У тому храмі зберігалися риза, покривала на голову (мафорій) і частина пояса Пречистої Діви Марії, перенесені єю з Палестини у V столітті. Мимоволі уявляється красивий храм, прикрашений із пишнотою, властивою візантійській традиції, і стурбовані християнська громада, що гуртується в єдиному молитовному пориві: «Пресвята Владичище, Богородице, спаси нас!» Хіба можна було припустити думку, що Цариця Небесна не зглянеться на прохання? І Вона милостиво відповіла на прохання вірних, наявівши більше того: Сама явилася в храмі, щоб переконати у Своєму заступництві. Не всі сподобилися явилення Богородиці у Влахерні, та благодатні наслідки її захисту відчули усі без винятку. Сталося це, як свідчить літопис, під час всенічного бдіння. Разом із усіма молився на службі й святий Андрій, Христа ради юродивий. Він разом із своїм учнем Епіфанієм отримав честь бути очевидцем чуда, котре сталося ради широї молитви віруючих у храмі.

Угодник Божий Андрій, звівши очі вгору, побачив Пречисту Діву Марію, Котра йшла у повітрі, сяяла небесним світлом і була оточена сонмом святих. Святий Хреститель Господній Іоанн Предтеча та апостол Іоанн Богослов, якому Сам Ісус Христос доручив опікуватися Матір'ю Божою супроводжували її. Схиливши коліна, Пресвята Діва Марія стала ревно молитися за християн і перебувала в молитві довгий час. Після цього Пресвята Богородиця наблизилася до Престолу і там продовжила молитву. По закінченні молитви Пречиста Діва зняла із Своєї голови покривало-мафорій і розпростерла його над людьми, що були в храмі, захищаючи їх від ворогів видимих та невидимих. Сяйво небесної слави осіняло Діву Марію, а омофор в її руках променився «ясніше сонячного проміння», як сказано в житті святого Андрія Юрідивого. Угодник Божий Андрій з трепетом споглядав невимовне видіння і запитав у Епіфанія, свого учня, чи бачить він це також. «Бачу, святий отче, і жахаюся» — відповів учень, бо і йому відкрилося видіння його вчителя. Опис подій свята Покрови наводить слова молитового звертання, яке чув Андрій Юрідивий з уст Пресвятої Богородиці. Звертаючись до Свого Сина, Пресвята Діва просила: «Царю Небесний, — говорила Богоматір, стоячи у повітрі, оточена ангельськими силами, — прийми кожну людину, що молиться Тобі і призыває Мое ім'я на допомогу, щоб ніхто не відішов не вислуханим і без нічого». Святі Андрій та Епіфаній, що удостоїлися бачити молитву Богоматері, довгий час дивилися на чудесний омофор, простелений над народом у храмі, і славу Господню, яка сяяла бліскавкою. Поки було видно Богородицю, то й покров її залишався видимим, коли ж Вона відійшла, зникнувши з очей, покров її став невидимим, та, забравши його з Собою, Богородиця натомість залишила благодать заступництва.

Ця надзвичайна подія стала причиною святкування, яке було місцевим святом Константинопольської Церкви приблизно до середини XV століття, коли після падіння Константинополя у 1453 році і свято поступово забули. Встановлення свята в нашій Церкві сягає своїми коренями XII століття, а то й набагато ранішого часу, якщо врахувати, що візантійська літературна пам'ятка «Житіє преподобного Андрія Юрідивого» була відома уже в X столітті на Русі.

Встановлення свята саме в день 14 жовтня за новим стилем церковні дослідники пов'язують ще і з вішануванням пам'яті преподобного Романа Солодкоспівця, котрий на честь Богородиці написав велику кількість похвальних гімнів, що стали частиною богослужіння з нагоди Богородичних свят. Цікаво, що часто в описі життя Андрія Юрідивого агіографи називають його вихідцем зі слов'янських країн.

Ким же він був насправді? Історики вважають, що він за походженням був скіфом-слов'янином з півдня. Разом з іншими невільниками опинився в Царгороді в одного багатого пана. Тут дізnavся про християнське віровчення і всім серцем возлюбив Господа. Роздумуючи над словами святого апостола Павла: «Ми нерозумні Христа ради, ви ж у Христі

відпустити Андрія з миром. Далі життя святого було міцно пов'язане із перебуванням в храмі, а тому й не дивно, що саме йому і його учневі відкрилося видіння, що стало проявом заступництва Божої Матері, освітаного в церковному богослужінні.

Руська земля прославляє Божу Матір ради її всечесного покрову здравна. Храми освячені на честь цього свята відомі, принаймні, із XII ст. У «Пролозі» того часу міститься запис про встановлення особливого свята з цієї нагоди: «І ось коли почули ми, то замислилися, як таке страшне і милостиве видіння, що переважає наші сподівання... І забажали, щоб не залишився без свята Святий Покров Твій, Преблагай». В одній із стихів свята сказано: «З чинами ангелів,

Владичице, з чесними і славними пророками, із верховними апостолами і з священномучениками, із архіереями за нас, грішних, Богу помолися, що в Руській землі свято Твого покрову прославляємо».

Часи козаччини в Україні теж не віддільні від шанування Божої Матері-Покровительки. До її заступництва особливо зверталися запорізькі козаки. В Україні навіть виник особливий іконографічний тип святкування — козацька Покрова, де зображені Божу Матір, Яка омофором покриває козацьку старшину, духовенство, народ, що з мольбою звертаються до Ней. Такого типу фреска є і у Варваринському приділі Михайлівського Золотоверхого собору.

В 1659 р. задовго до заснування Нової Січі, запорожці звели на Чортомлицькій Січі церкву на честь Покрови Богородиці. Значно поширилось вішанування Покрови в період Нової Січі. Вже у 1734 р. на честь цього Богородичного свята було закладено січову церкву, а взагалі в 1734–1775 рр. на Запорозьких Вольностях існувало більше десяти храмів на честь Покрови Пресвятої Богородиці.

Шанування запорожцями Покрови Пресвятої Богородиці має кілька причин. По-перше, Покрова, символізуючи захист християн в їх боротьбі з мусульманами, виявилася найбільш близькою для козаків, які проголосували гасло захисту православної віри. Крім того, часте перебування в військових походах, постійна небезпека з боку сусідів спонукали запорожців звертатися за допомогою і заступництвом небесних сил. Шанування Покрови було якнайкраще пристосоване до вимог такого життя. В період Нової Січі, коли на права Війська Запорозького вівся наступ з боку російського уряду, Покрова стала символізувати для козаків захист від зазіхань Петербурга. Це знайшло яскраве вираження в іконах, створених у другій половині XVIII ст.

Дорогі брати і сестри у Христі! Хочеться думати, що як і тоді у Влахерні, в той далекий для нас час, так і тепер Цариця Небесна милостиво покріє своїм омофором щирій в молитві українській народ, захищаючи від бід і скорбот та нападів супротивників, що видимо і таємно повстають проти нього. Хто знає, можливо, якесь праведна людина і тепер сподобиться побачити, як за молитвами єдиної Христової громади Божа Матір у сяйві слави зійде видимо, даруючи мир і злагоду народу України.

«Радуйся, Радосте наша, покрий нас від усякого зла чесним Твоїм омофором!»

**З повагою підготував протоієрей
Василь ЦИРІЛЬ — настоятель Храму
Святих Первоверховних Апостолів
Петра і Павла. м. Чигирин, та
настоятель Храму Святого Праведного
Петра Багатостражданого (Калнишевського) Холодний Яр,
с. Буда.**

розумні» із першого послання до коринф'ян, Андрій почав поводитися, як юродивий, звідси і його назва. Діставши від пана свободу, він багато часу проводив у молитві й читанні святих книг.

Щодо точного часу його життя, то важко дати однозначну відповідь. Думки істориків розділилися. Одні кажуть, що святий Андрій жив за панування імператора Льва I Великого (457–474), тобто у V ст., більшість відносить роки життя святого Андрія до часів царювання імператора Льва VI Мудрого (886–911), тобто на початок X ст. Візантійське «Житіє» оповідає, що один із воєвод імператора на ім'я Феогност під час виконання своїх обов'язків у слов'янських країнах придбав невільників, серед яких був і згаданий Андрій. На той час він був юним хлопцем, красивим і розумним. Господар прихильно поставився до нього, навчив читати, особливо Священне Писання грецькою мовою. Це й визначило подальшу долю майбутнього святого. Господар, бачачи юродство свого слуги, хотів допомогти йому позбавитися недуги, як він думав. Андрія кілька тижнів насильно тримали в храмі святої мучениці Анастасії, та не діягши успіху в задуманому, Феогност змушеній був

Віра наших предків

ЗАПОРОЗЬКА СІЧ
І ПРАВОСЛАВ'Я

Релігійність і духовність були надзвичайно вагомими критеріями відбору в запорожці, своєрідною візитівкою, самоідентифікацією козака як православного християнина й українця. Двічі на рік козаки виїжджали на процесії до Києво-Печерського, Самарського, Мотронинського, Межигірського та інших православних монастирів. Запорожці надзвичайно ревно стежили за чистотою віри у своїх рядах. Як зазначає Дмитро Яворницький, у їхньому середовищі ніколи не було «ні розкольників, ні лжевченъ, заборонялися пропаганда чи сповідування іновір'я». Козаки власним коштом утримували лікарні, шпиталі, різні інституції при монастирях, а також цілі церковні парафії, робили значні матеріальні внески у храми, прихожанами яких себе вважали.

Найшанованішими церковними святами були Різдво, Великдень, Покрова. Перед Великим постом було заборонено страчувати злочинців. Чітко окреслювались традиції індивідуальної релігійності — кожен козак мав носити при собі "тілесний" хрест, будь-яка важлива справа починалася лише після молитви. Всі найважливіші питання церковного життя, будівництва храмів вирішувались на загальновійськовій раді з участю всіх запорожців.

Під покровом Богоматері запорожці не боялися ні ворожого вогню, ні грізної стихії. Значна роль належала також культові святого Миколая — захисника та заступника всіх, хто плаває, подорожує, а також Архістратига Михаїла — глави небесного воїнства. Надзвичайно шанованим був Андрій Первозваний, який перший поширював у придніпровських краях ідеї християнської віри.

Одним із найстаріших церковних осередків козацтва став заснований запорожцями 1602 р. Самарський Пустельно-Миколаївський монастир. Після переходу Мазепи та козацької старшини на бік шведського короля у 1709 р. російські війська зруйнували на Сіці Покровський козацький храм, а інші церкви, хоч і залишилися цілими, втратили духовенство, тимчасово припинили функціонування.

1734 року з Межигірського монастиря прибув ієромонах П.Маркевич — він очолив все запорозьке духовенство. Відтоді церковний провід на Сіці до часу її ліквідації обіймали лише межигірські ченці-священики. Вони стануть головними постягами святині козацтва — храму Покрови Пресвятої Богородиці. За даними Яворницького, до часу падіння Сіці в межах козацьких вольностей налічувалося 44 церкви, 13 каплиць, два скити. Установилася практика щоденного богослужіння за чернечим чином Православної церкви. Він вимагав від священиків виголослення проповідей українською мовою. Численні документи підтверджують юрисдикційну підпорядкованість церкви на Запоріжжі київському православному митрополиту.

У період Нової Сіці однією з найбільш популярних серед козацтва була ікона Божої Матері, що знаходилась в Новокодацькій Свято-Миколаївській церкві. В 1739 р. запорожці, мешканці Нового Кодаку, повернулися з-під Перекопу і всім розповідали, що залишилися живими лише завдяки Божій Матері, перед іконою якої вони молились перед початком походу...

На козацькій іконі, написаній на початку 70-х рр. XVIII ст., зображення Богородиця, обабіч від якої - святий Микола і архістратиг Михаїл. Під ними намальовані дві групи козаків, серед яких кошовий отаман Петро Калнишевський і військовий писар Іван Глоба. З уст кошового отамана, який підвів голову до Богородиці, виходять слова: "Молим, покрий нас чесним твоїм покровом і позбав нас від всякої зла..."

Запорозький уряд на чолі з кошовим отаманом постійно виявляв піклування про створення розгалуженої системи освіти. Загалом у системі шкільництва на Запоріжжі було три типи шкіл: січові, монастирські та церковно-парафіяльні. У січовій школі навчалися діти, які за певних обставин опинилися на Сіці — приходили самі або ж були звідкись вивезені й усиновлені козаками. Січових школярів навчали читанню, співу, письму, а також основ військового мистецтва. Головним учителем січової школи був ієромонах-уставник, котрий не лише навчав азам грамоти, а й був духівником хлопців, опікувався їхнім здоров'ям.

Свідоцтво про державну реєстрацію
КВ №18773-7573ПР від 18.01.2012 р.

Головний редактор —
Олег ОСТРОВСЬКИЙ
Шеф-редактор — Віктор ВОЛЯ
Редактор випуску — Світлана КРАВЕЦЬ
Голова редакційної ради —
Володимир МУЛЯВА
Засновник — Чигиринська ГО
"Вільне Козацтво Холодного Яру"

ПЕРЕДПЛАТНИЙ ІНДЕКС ГАЗЕТИ — 89155

Адреса редакції:
вул. Ільїна, 330, к.4, м.Черкаси, 18005, тел.: (0472) 31-29-74
E-mail: Cossack_land@i.ua
Газета віддрукована в ПП Руденко Ю.І.,
м. Черкаси, вул. Вербовецького, 1а. Тираж — 10 000 екз.
Замовлення № 649

ДЕНЬ В ІСТОРІЇ
1-14 жовтня

1 жовтня 1665 р. Петра ДОРОШЕНКА (на портреті) обрано Гетьманом Правобережної України.

1 жовтня 1858 р. народився Адріан КАЩЕНКО, письменник.

1 жовтня 1894 р. народилася Харитина ПЕКАРЧУК, начальник санітарного потягу Запорозької Січі Юхима Божка, учасник 1-го Зимового походу Армії УНР.

1 жовтня 1894 р. народився Ананій ВОЛИНЕЦЬ, командир 61-го Окремого гайдусинського пішого полку, підполковник Армії УНР.

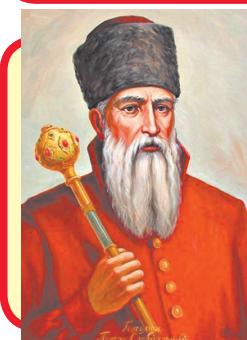
1 жовтня 1920 р. в бою проти більшовиків загинув Афон БАБІЙ, козак полку Чорних запорожців.

2 жовтня 1648 р. козаки Богдана ХМЕЛЬНИЦЬКОГО (на портреті) здобули фортецю Кодак.

2 жовтня 1918 р. гетьман Павло СКОРОПАДСЬКИЙ розпочав формування української національної гвардії.

2 жовтня 1990 р. представники Студентського Братства Львова та Української студентської спілки (УСС) розпочали політичне голодування на площі Жовтневої революції (нині Майдан Незалежності) у Києві.

3 жовтня 1621 р. козацькі війська під проводом Петра САГАЙДАЧНОГО (на портреті) здобули перемогу над турками під Хотином.

3 жовтня 1896 р. народився Павло КОВЖУН, графік, редактор газети "Козацька думка", працівник інформаційного бюро Сірої дивізії Армії УНР.

3 жовтня 1917 р. у Чигирині розпочався Всеукраїнський з'їзд Вільного козацтва, під час якого затвердили статут організації й обрали її Генеральну раду на чолі з Павлом СКОРОПАДСЬКИМ.

4 жовтня 1890 р. народився Йосип МАНДЗЕНКО, генерал-хорунжий Армії УНР.

5 жовтня 1594 р. почалося антифеодальне народне повстання під проводом Северина НАЛІВАЙКА (на портреті).

5 жовтня 1883 р. народився Петро БОЛБОЧАН, командувач Лівобережним фронтом Армії УНР.

5 жовтня 1899 р. народився Сергій ЛІТВІНЕНКО, сотник Армії УНР, скульптор, автор пам'ятника на могилі Івана Франка.

5 жовтня 1940 р. помер Володимир САЛЬСЬКИЙ, Генерального штабу генерал-хорунжий Армії УНР.

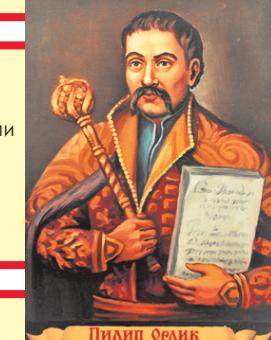
6 жовтня 1648 р. військо під проводом Богдана ХМЕЛЬНИЦЬКОГО розпочало облогу Львова.

6 жовтня 1927 р. народився Ренат ПОЛЬОВИЙ, інженер-раціоналізатор, краснавець, письменник.

7 жовтня 1253 р. Данила ГАЛИЦЬКОГО (на портреті) короновано на короля Русі.

7 жовтня 1620 р. у бою проти турків біля Могилева попіг чигиринський підстароста Михаїло ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ, в полон потрапив його син Богдан — майбутній гетьман України.

7 жовтня 1905 р. у Катеринославі засновано "Просвіту".

8 жовтня 1938 р. в Ужгороді створено перший автономний уряд Закарпаття.

9 жовтня 1655 р. війська гетьмана Богдана ХМЕЛЬНИЦЬКОГО здобули перемогу під Городком біля Львова.

10 жовтня 1882 р. народився Павло КРАТ, діяч РУП, поет, священик.

11 жовтня 1672 р. народився Пилип ОРЛИК (на портреті), гетьман Війська Запорозького в 1710-1742 рр.

12 жовтня 1612 р. українсько-польські війська захопили Москву.

12 жовтня 1917 р. екіпаж міноносця "Завідний" першим серед кораблів Чорноморського флоту підняв український пропор і відмовився його спускати.

13 жовтня 1877 р. народився Кузьма БЕЗКРОВНИЙ, міністр внутрішніх справ Кубанської Народної Республіки, професор Української господарської академії в Подебрадах.

13 жовтня 1948 р. помер Леонід МОСЕНДЗ, письменник, перекладач, науковець, старшина Армії УНР.

14 жовтня — Свята Покрова, День козацтва і УПА.